

TOM RUYS EN LUCA FERRO

Wie? Docent en onderzoeker internationaal recht (UGent).

Wat? De beslissing van het Internationaal Strafhof, is historisch, maar niet zo moedig. De meeste landen blijven buiten schot.

Nooit meer (straffeloos) oorlog?

Het Internationaal Strafhof zal zich ook over illegale militaire interventies buigen. Maar dat betekent nog niet dat Poetin en co moeten bibberen, schrijven TOM RUYS en LUCA FERRO.

Het Internationaal Strafhof in Den Haag kan voortaan militaire en politieke leiders vervolgen voor ‘misdaden van agressie’. Lees: onwettige militaire interventies in andere landen. Het is inmiddels zeventig jaar geleden dat mensen voor het eerst – en meteen ook het laatst – werden vervolgd voor dergelijke misdaden. Dat gebeurde in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog. De beslissing van het Hof is dus historisch. Maakt ze ook een einde aan de straffeloosheid van oorlogsstokers? Of gaat het eerder om een fraai voorbeeld van *window dressing*? De waarheid ligt, zoals wel vaker, in het midden.

Op 17 juli 1998 werd het Statuut van Rome plechtig ondertekend. Staten kwamen overeen dat ze het Strafhof bevoegd zouden maken om genocide, misdaden tegen de mensheid en oorlogsmisdaden te vervolgen. Ze slaagden er niet in om een soortgelijke bevoegdheid aan het Hof te geven voor ‘misdaden van agressie’. Enkele landen verzetten zich hevig. Agressie niet opnemen in het verdrag betekende een stap terug ten opzichte van het Neurenbergtribunaal. De staten beslisten agressie uiteindelijk te vermelden, maar bevroren de bevoegdheid van het Strafhof in afwachting van een latere overeenkomst.

Twaalf jaar later leek het momentum gekomen. Een herzieningsconferentie in de Oegandese hoofdstad Kampala leidde tot een inhoudelijke definitie van agressie. Bovendien beslisten de staten – tegen de zin van de VS – om de vervolging van ‘agressoren’ niet te onderwerpen aan het fiat van de VN-Veiligheidsraad. Vervolging kan dus niet worden afgeblokt door een veto van een van de vijf permanente leden. Tezelfdertijd werd een verdragingsmanoeuvre ingebouwd: de verdragspartijen moesten in 2017 finaal groen licht geven voor het Kampala-akkoord.

Bush en Blair

Donderdagnacht was het eindelijk zover. De verdragslanden beseften dat ze zich geen anticlimax konden veroorloven, en beslisten bij consensus om de rechtsmacht van het Strafhof voor ‘misdaden van agressie’ te activeren op 17 juli 2018, exact twintig jaar na de ondertekening van het Statuut. Een welkome en historische beslissing, die de erfenis van het Neurenbergtribunaal nieuw leven inblaast. Hoewel het strafrecht niet retroactief werkt, viseert de misdaad illegale interventies zoals die in Irak (2003) of de Krim (2014), en stelt het de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de verantwoordelijke gezagsdragers in het vooruitzicht (denk aan politici als George W. Bush, Tony Blair en Vladimir Poetin). Staats- en regeringsleiders doen er bijgevolg goed aan zich voortaan extra te bezinnen voor ze deelnemen aan militaire interventies waarvan de legitimiteit omstreden is. Ook de beslissing van de Belgische regering, met steun van het federaal parlement, om de internationale coalitie in Syrië te ondersteunen met F-16's, kun je in dat licht bekijken.

Niet voor meteen

Anderzijds horen bij de beslissing ook kritische kanttekeningen. Leaders van landen die het Statuut van Rome niet hebben geratificeerd – waaronder de VS en Rusland – kunnen niet worden vervolgd voor agressie. Daar staat tegenover dat Amerikaanse militairen wél kunnen worden vervolgd in Den Haag voor oorlogsmisdaden. Maar alleen als de feiten zich voordoen op het grondgebied van een verdragspartij en als de betrokken personen niet voor een Amerikaanse rechter worden vervolgd.

Wat met leiders van verdragsstaten? Ook hier werd helaas geopteerd voor een minimalistische invulling. Onder druk van landen als Groot-Brittannië en Frankrijk werd op de valreep beslist om de rechtsmacht van het Hof verder te beperken tot gezagsdragers van staten die het Kampala-amendement rond de misdaad van agressie hebben geratificeerd. Gevolg van dit weinig moedige compromis is dat die bevoegdheid uitsluitend geldt voor een kleine groep van zo'n 35 landen, waaronder weliswaar België (en onder meer Duitsland, Spanje en Nederland). Een kleine opsteker is dat de VN-Veiligheidsraad over de (theoretische) mogelijkheid beschikt om situaties door te verwijzen naar het Strafhof, ongeacht de nationaliteit van de betrokken verdachten.

Het is onwaarschijnlijk dat het Strafhof vaak gebruik zal maken van haar rechtsmacht voor ‘misdaden van agressie’. Een eerste toepassing laat mogelijk nog jaren op zich wachten. Dat het vroeg of laat zover komt, is evenwel onontkoombaar. Sommige rechters van het Strafhof vertonen alvast weinig animo om zich te buigen over de wettigheid van militaire interventies. Ze weten dat het Strafhof daarmee politiek (maar ook juridisch) in nog woeliger wateren dreigt te komen.